

ನಾಗರಾಜವಿರಚಿತಾ

ಸೂಕ್ತಿದ್ವಿತೀ

ಮಂಗಲಸರಣಿ:

ಸಮಸ್ತಕಲ್ಯಾಣಗುಣೈರುಪೇತಂ
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತಂ ಕೃತಶಯ್ಯಮಬ್ಧೌ |
 ಹರಿಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ದೃತಚಕ್ರರಾಜಂ
 ವಿಘ್ನೋಪಹರಣೋಗಣನಾಶದಕ್ಷಮ್

||1||

“ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿರುವ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ ಕಡಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿ ವಿಘ್ನಗಳ ಸಮೂಹವೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಗಣಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ದಕ್ಷನಾದ ಹರಿಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತೇನೆ.”

ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣ. ಅವನು ಸದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತ. ಲಕ್ಷ್ಮೀ ವಿಷ್ಣುವಕ್ಷಸ್ಥಲವಾಸಿನಿ ಎಂದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಪಾಲ್‌ಗಡಲಿನಲ್ಲಿ (ಹಾಲಿನ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ) ಆದಿಶೇಷನನ್ನೇ ಶಯನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯೋಗನಿದ್ರೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ. ಪರಮಾತ್ಮನೊಬ್ಬ ಶೇಷಿ, ಉಳಿದ ಪ್ರಪಂಚವೆಲ್ಲ ಶೇಷ ಎಂದರೆ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸುದರ್ಶನ ಎಂಬ ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬರುವ ವಿಘ್ನಗಳೇ ರಾಕ್ಷಸರು. ಅವರನ್ನು, ಎಂದರೆ ಆ ತೊಂದರೆಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ದಕ್ಷ, ಸಮರ್ಥ. ಅವನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತೇನೆ, ಅವನನ್ನೇ ಶರಣವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತೇನೆ, ಅವನಿಗೆ

ಶರಣಾಗತನಾಗುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಎಂಬುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇದನ್ನೇ ಪ್ರಪತ್ತಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದು ನಮಸ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಮಂಗಳ. ಪದ್ಯಗಳ ರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಘ್ನಗಳೂ ಬರದಿರಲಿ ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಗಂಗಾಧರಃ ಶೀತಮಯೂಖಿಭೂಷಿತೋ

ನಿತ್ಯಂ ತುಷಾರಾದ್ರಿತನೂಜಯಾಶ್ರಿತಃ |

ಪಾಯಾತ್ ಸ ಕೈಲಾಸಗೃಹಃ ಸದಾಶಿವಃ

ಸಂಸಾರತಾಪತ್ರಯದುಃಖಿತಾನ್ ಜನಾನ್

||2||

“ಗಂಗೆಯನ್ನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ, ತಂಗದಿರನಾದ ಚಂದ್ರನಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ, ಕೈಲಾಸವನ್ನೇ ಮನೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಸದಾಶಿವನು ಸಂಸಾರತಾಪತ್ರಯದಲ್ಲಿ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿದಿರುವ ಜನರನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.”

ಇದು ಆಶೀರ್ವಾದರೂಪವಾದ ಮಂಗಳ. ಜನರನ್ನು ಆಧಿಭೌತಿಕ, ಆಧಿ ದೈವಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ತಾಪಗಳು ಕಾಡುತ್ತವೆ. ಈ ಬೇಗೆಯಿಂದ ಭಕ್ತರನ್ನು ಸದಾಶಿವನು ಕಾಪಾಡಲಿ ಎಂದಿಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಅವನು ತಲೆಯಲ್ಲಿ ತಂಪಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಜೊತೆಗೆ ಶೀತಕಿರಣನೆನಿಸಿದ ಚಂದ್ರನನ್ನು ಅಭರಣವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಮಂಜಿನ ಬೆಟ್ಟದ ಮಗಳಾದ ಪಾರ್ವತಿ ಯಾವಾಗಲೂ ಅವನ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ. ಅವನ ಮನೆಯೂ ಕೈಲಾಸದ ಶಿಖರದಲ್ಲಿ, ಹೀಗೆ ತಂಪಿನ ಎಲ್ಲ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶಿವನು ತಾಪಗಳ ಬಿಸಿಯಿಂದ ಭಕ್ತರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲು ಶಕ್ತ ಎಂಬುದು ತಾತ್ಪರ್ಯ. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಭೂತಗಳಿಂದ ಎಂದರೆ ಹೊರಗಿನ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ತೊಂದರೆ ಆಧಿಭೌತಿಕ. ದೈವದ ಕೋಪದಿಂದ ಉಂಟಾದರೆ

ಅದು ಆಧಿದೈವಿಕ. ತನ್ನೊಳಗೇ ಉಂಟಾಗುವ ಅನಾರೋಗ್ಯ ಮುಂತಾದುದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ. ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಇವು ಅನಿವಾರ್ಯವಾಗಿ ಬರುತ್ತವೆ. ಸದಾಶಿವನು ಭಕ್ತರನ್ನು ಇವುಗಳಿಂದ ಕಾಪಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಸರಸ್ವತೀಮುಪಾಸ್ಮಹೇ ಯದೀಯಪಾದಸೇವಯಾ
ಜಡೋ ಬೃಹಸ್ಪತೀಯತೇ ಸದಸ್ಸು ವಾಕ್ ಪ್ರಸಾರಣೈಃ |
ಚಮತ್ಕೃತಿಂ ವಿತನ್ವತೇ ವಚೋಽಮೃತೈರ್ಬುಧೋತ್ತಮಾಃ
ಸ ಭೂಮಿಕರ್ಣಜೋ ಮುನಿರ್ಬಭೂವ ಚಾದಿಮಃ ಕವಿಃ ||3||

“ಸರಸ್ವತಿಯ ಪಾದಗಳ ಸೇವೆಯಿಂದ ದಡ್ಡನೂ ಸಭೆಗಳಲ್ಲಿ ವಾಗ್‌ಧುರಿಯನ್ನು ಹರಿಸಿ ಬೃಹಸ್ಪತಿ ಎನಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಪಂಡಿತರು ವಚನಾಮೃತವನ್ನು ಸುರಿಸಿ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯು ಸರಸ್ವತಿಯ ಪ್ರಸಾದದಿಂದ ಆದಿಕವಿಯಾದ. ಆ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತೇವೆ.”

ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ವಾಗ್ಮಿಯಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲು ಸರಸ್ವತಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಬೇಕು. ಕಾವ್ಯರೂಪವಾದ ವಚನಾಮೃತವನ್ನು ಹರಿಸುವ ಕವಿಗಳಾಗುವುದಕ್ಕೂ ಅವಳ ಅನುಗ್ರಹವಿರಬೇಕು. ಅದರಿಂದಲೇ ಕವಿತೆಯಲ್ಲಿ ಚಮತ್ಕಾರ ಹುಟ್ಟುವುದು. ಹುತ್ತಕ್ಕೆ ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲಿ ವಲ್ಮೀಕಿ, ಭೂಶ್ರುತಿ, ಭೂಮಿಕರ್ಣ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿವೆ. ಭೂಮಿಯ ಕಿವಿಯಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಹುತ್ತ. ಅದರಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಋಷಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿ. ಸರಸ್ವತಿಯ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ಅವನು ಆದಿಕವಿ ಆದ. ರಾಮಾಯಣವನ್ನು ರಚಿಸಿದ. “ಮಚ್ಚಂದಾದೇವ ತೇ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಪ್ರವೃತ್ತೇಯಂ ಸರಸ್ವತೀ’ ಎಂಬ ಮಾತು ರಾಮಾಯಣದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದೆ.

ಪ್ರಕೃತದಲ್ಲಿ ಪದ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೃತ್ತನಾಗಿರುವ ಕವಿ ಇಷ್ಟದೇವತೆಯಾದ ಸರಸ್ವತಿಯನ್ನು ಉಪಾಸನೆಗಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಾಗಿದೆ. ಅವಳ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಚಮತ್ಕಾರಜನಕವಾದ ಮಾತುಗಳು ಕವಿಮುಖದಿಂದ

ಹೊಮ್ಮಲಿ ಎಂಬುದು ಆಸೆ. ಉಪಾಸನೆಯಲ್ಲಿ ನಮಸ್ಕಾರವು ಅಂತರ್ಗತವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇದೂ ನಮಸ್ಕಾರಾತ್ಮಕವಾದ ಮಂಗಳ.

ಕರೋತು ನಃ ಶುಭಂ ಸದಾ ವಿನಾಯಕೋಽಭವಾತ್ಮಜೋ
ಯ ಆಖುವಾಹನೋಽಪಿ ಸನ್ ವಿನಾಯಕಂ ಜವೇ ಜಯೇತ್ |
ಯದಂಘ್ರಿಸೇವಯಾ ಕ್ಷಣೇ ಭವೇದ್ ಬುಧೋಽವಿನಾಯಕೋ
ವಿನಾ ಯಕಂ ಸತಾಂ ಭವೇನ್ನ ಕಾರ್ಯಸಿದ್ಧಿರಂಜಸಾ ||4||

“ಶಿವನ ಮಗ ವಿನಾಯಕನು ನಮಗೆ ಸದಾ ಶುಭವನ್ನು ತರಲಿ. ಅವನು ಇಲಿದೇರನಾದರೂ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಗರುಡನನ್ನೂ ಮೀರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಕಾಯುವವನೂ ವಿದ್ವಾಂಸನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಇಲ್ಲದೆ ಸತ್ತುರುಷರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಬೇಗ ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ.”

ವಿನಾಯಕ, ವಿಘ್ನೇಶ್ವರ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ ಗಣಪತಿ ಪಾರ್ವತೀಪರಮೇಶ್ವರರ ಮಗ. ಅವನ ವಾಹನ ಇಲಿ. ಆದರೂ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಅವನು ಗರುಡನನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ವಿನಾಯಕ ಎಂಬ ಪದವನ್ನು ಗರುಡ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗಿದೆ. ವಿ ಎಂದರೆ ಪಕ್ಷಿ, ಅವುಗಳಿಗೆ ನಾಯಕ ಎಂದರೆ ಮುಂದಾಳು ಗರುಡ. ಗಣೇಶನ ಪಾದಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಒಂದು ಕ್ಷಣದಲ್ಲೇ ಅವಿನಾಯಕನು (ಅವಿ=ಕುರಿ, ಅವುಗಳ ನಾಯಕ ಒಡೆಯ) ಎಂದರೆ ಕುರಿಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುವವನೂ ಕವಿಯಾಗಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಕೊನೆಯ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ ವಿನಾ, ಯಕಂ ಎಂದು ಎರಡು ಪದಗಳು. ಯಾವನಿಲ್ಲದೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ. ವಿಘ್ನೇಶ್ವರನ ಅನುಗ್ರಹ ಇಲ್ಲದೆ ಸಜ್ಜನರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ವಿಘ್ನಗಳು ಅಡ್ಡಿಯಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ವಿನಾಯಕನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ಕಾವ್ಯರಚನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರ್ವಿಘ್ನವಾಗುವಂತೆ ಬೇಡಲಾಗಿದೆ.

ಬುದ್ಧಂ ಪ್ರಪದ್ಯೇ ಮನಸಾ ವಿಶುದ್ಧಂ
 ಜ್ಞಾನೇನ ವೃದ್ಧಂ ಸುಗುಣೈಃ ಸಮೃದ್ಧಮ್ |
 ರರಕ್ಷ ಯಃ ಸಾಧುಜನಂ ನಿಬದ್ಧಂ
 ಭವಾಗ್ನಿದಗ್ಧಂ ಮರಣಾಹಿಜಗ್ಧಮ್

||5||

“ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಶುದ್ಧನೂ, ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ವೃದ್ಧನೂ, ಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಸಮೃದ್ಧನೂ ಆದ ಬುದ್ಧನನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತೇನೆ. ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಒಳಗಾಗಿ, ಸಂಸಾರದ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು, ಸಾವೆಂಬ ಹಾವಿನಿಂದ ಕಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಸಾಧುಜನರನ್ನು ಆ ಬುದ್ಧನೇ ರಕ್ಷಿಸಿದನು.”

ಗೌತಮಬುದ್ಧನು ಭಾರತದ ನೆಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಮಹಾನುಭಾವ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಯಾವ ಕಲ್ಮಷವನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ ಪರಿಶುದ್ಧನಾಗಿ ಮಾನವಕುಲವನ್ನು ದುಃಖದಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಲು ಯತ್ನಿಸಿದವನು. ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಅವನು ದೊಡ್ಡವನು. ವಯಸ್ಸಿನಿಂದ ವೃದ್ಧರಾಗುವುದು ಇದ್ದೇ ಇದೆ. ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧನಾಗುವುದೇ ದೊಡ್ಡದು. ಕರುಣೆ ಮುಂತಾದ ಗುಣಗಳ ಗಣಿ ಬುದ್ಧ ಸಾಮಾನ್ಯಜನರು ವೇದೋಕ್ತವಾದ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದೇ ಬದ್ಧರಾಗಿ ತೊಳಲುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಲೌಕಿಕಜೀವನವೆಂಬ ಬೆಂಕಿಯಿಂದ ಬೆಂದು ಬಸವಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಸಾವೆಂಬ ಹಾವು ಕಚ್ಚುವುದೆಂಬ ಭೀತಿಯಿಂದ ಬಳಲುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಗೌತಮಬುದ್ಧನು ಹೊಸದಾರಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಅದನ್ನು ಎಲ್ಲರಿಗೂ ತೋರಿಸಿದನು. ಇಂದಿಗೂ ಜಗತ್ತಿನ ನಾನಾ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಬೌದ್ಧಮತ ಹರಡಿದೆ. ಕೋಟ್ಯಂತರ ಜನರು ಬುದ್ಧನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಭೋಗೀಶವಿತ್ತೇಶಸುರೇಶ್ವರಾದ್ಯೈಃ
 ಸದೈವ ಸಂಪೂಜಿತಪಾದಪದ್ಮೈಃ |
 ಜಿನಃ ಸ ನಃ ಪಾತು ದಯಾದ್ರ್ಯಚಿತ್ತಃ
 ಸಂಸಾರಜಾಲೇ ಪತಿತಾನ್ ವಿಷಣ್ಣಾನ್

||6||

ನಾಗಲೋಕದ ಒಡೆಯ, ಹಣದ ಅಧಿಪತಿ ಕುಬೇರ, ದೇವತೆಗಳ ದೊರೆ ಇಂದ್ರ ಮುಂತಾದವರಿಂದ ಯಾವನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳು ಸದಾ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುವುವೋ, ಆ ಜಿನನು ದಯೆಯಿಂದ ಒದ್ದೆಯಾದ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಕೂಡಿದವನಾಗಿ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಒದ್ದಾಡುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲಿ.

ಭಾರತದೇಶದ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ರೂಪಣದಲ್ಲಿ ಜೈನಮತ ಮುಖ್ಯಪಾತ್ರವನ್ನು ವಹಿಸಿದೆ. ಅಹಿಂಸಾ ಪರಮೋ ಧರ್ಮಃ ಎಂದು ಸಾರಿದ ಜೈನಮತವು ಜೀವದಯೆಗೆ ಪ್ರಾಧಾನ್ಯವನ್ನಿತ್ತಿತು. ಜಿನ ಎಂದರೆ ರಾಗದ್ವೇಷಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದವನು ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಕ್ರಿಸ್ತಪೂರ್ವ ಆರನೆಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿದ್ದ ವರ್ಧಮಾನ ಮಹಾವೀರನು ಜೈನಮತದ ಇಪ್ಪತ್ತನಾಲ್ಕನೆಯ ತೀರ್ಥಂಕರನು. ಪರಮವೈರಾಗ್ಯಶಾಲಿಯಾಗಿದ್ದ ಅವನನ್ನು ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಜನನಮರಣರೂಪವಾದ ಈ ಲೌಕಿಕಸಂಸಾರವೆಂಬ ಬಲೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ವಿಷಣ್ಣರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ತರುವ ಧರ್ಮವನ್ನು ಮಹಾವೀರನು ಬೋಧಿಸಿದನು. ಅವನು ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಪಾಡಲೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ.

ವಿಶ್ವಸ್ಯ ಕರ್ತಾ ಭುವನಸ್ಯ ಗೋಪ್ತಾ

ಕಶ್ಚಿದ್ ಭವೇದ್‌ವಾ ನ ಭವೇನ್ನ ಜಾನೇ |

ತಥಾಪಿ ವಿಶ್ವಸ್ಯ ನಮಾಂಸಿ ಕುರ್ವೇ

ವಿಚಾರಮೂಲಾಯ ಸದಾ ಜನಾನಾಮ್

||7||

“ಈ ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಮಾಡಿದವನು, ಈ ವಿಶ್ವವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನು ಒಬ್ಬನು ಇದ್ದಾನೋ ಇಲ್ಲವೋ ನಾನರಿಯೆ. ಆದರೂ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನಿಟ್ಟು ಎಲ್ಲ ಜನರ ವಿಚಾರಗಳಿಗೆ ಮೂಲನಾದ ಆ ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಈ ಪ್ರಪಂಚ ಹೀಗೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಇದೆ, ಇದನ್ನು ಯಾರೂ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಇದಕ್ಕೆ ಸೃಷ್ಟಿ ಪ್ರಳಯ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ಕೆಲವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ವಿಷ್ಣು ಶಿವ ಅಥವಾ ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರಿನ ದೇವರು ಮಾಡಿದನೆಂದು ಇತರರು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆಸ್ತಿಕ-ನಾಸ್ತಿಕ ವಿವಾದ ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲ್ಲೂ ಇದ್ದದ್ದೇ. ಈ ಬಗೆಗೆ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಕೊಡುವ ಶಕ್ತಿ ನಮಗೆ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅಂಥ ಒಂದು ತತ್ವದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾಸವನ್ನಿಟ್ಟು ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತೇವೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಆ ಅಜ್ಞಾತವಾದ, ಅಜ್ಞೇಯವಾದ ತತ್ವವೇ ಜನರ ವಿಚಾರಶಕ್ತಿಗೆ ಮೂಲಸ್ತೋತ್ರವಾಗಿದೆ. ದೇವರ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಸಾಧಿಸುವ ಮತ್ತು ನಿರಾಕರಿಸುವ ಗ್ರಂಥಗಳಿಗೆ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಆಸ್ತಿಕರ ಗ್ರಂಥಗಳು ವಿಷ್ಣು ಇವೆಯೋ ಅಷ್ಟೇ ನಾಸ್ತಿಕರ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಇವೆ. ಮೇಧಾವಿಗಳು ಎರಡು ರೀತಿಯ ಗ್ರಂಥಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಒಂದು ಪಕ್ಷದವರೇ ಜಾಣರು, ಇನ್ನೊಂದು ಪಕ್ಷದವರು ದಡ್ಡರು ಎಂದು ಹೇಳಲು ಆಧಾರವಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವಿಚಾರಪರಂಪರೆಗೆ ಮೂಲವಾದ ತತ್ವಕ್ಕೆ ನಮಸ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದು ಸರಿ.

ಹೇ ಗೌರಿ ವಿಶ್ವಜನನಿ ತ್ರಿಪುರಾರಿಭಾರ್ಯೇ

ಶೈಲಾಧಿರಾಜತನಯೇ ವಿನಯೇನ ಯಾಚೇ |

ಯಾ ಚೇತನೇಷು ವಿತತಾ ತವ ರಮ್ಯಲೇಖಾ

ಲೇಖಾರ್ಚಿತಾ ವಿತರ ತಾಂ ಮಮ ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧ್ಯೇ

||8||

“ಎಲೌ ಗೌರಿ, ಪ್ರಪಂಚದ ತಾಯಿ, ಶಿವನ ಹೆಂಡತಿ, ಬೆಟ್ಟಗಳೊಡೆಯನ ಮಗಳೆ, ವಿನಯದಿಂದ ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಚೇತನಗಳೆಲ್ಲ ಹರಡಿರುವ, ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಪೂಜಿತವಾದ ನಿನ್ನ ರಮಣೀಯವಾದ ಕಾಂತಿರೇಖೆಯನ್ನು ನನ್ನ ಕವಿತೆಯ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ನೀಡು.”

ತ್ರಿಪುರಾರಿ ಎಂದರೆ ಶಿವ. ಲೋಕಕಂಟಕರಾಗಿದ್ದ ಮೂವರು ರಾಕ್ಷಸರ ಪುರಗಳು ಗಗನದಲ್ಲಿ ತಿರುಗುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಶಿವನು ಅವುಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದನೆಂದು

ಕಥೆಯನ್ನು ಪುರಾಣಗಳು ಹೇಳುತ್ತವೆ. ಅವನ ಭಾರ್ಯೆ, ಹಿಮಾಲಯನ ಮಗಳು ಪಾರ್ವತಿ ವಿಶ್ವದ ತಾಯಿ. ಅವಳ ಒಂದು ಕಾಂಠಿರೇಖೆಯೇ ಪ್ರತಿಭೆ. ಅದನ್ನು ಲೇಖರು, ಎಂದರೆ ದೇವತೆಗಳೂ ಅರ್ಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಎಲ್ಲ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಹರಡಿದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಜಡ-ಚೇತನ ಎಂಬ ಭೇದ. ಎಲ್ಲ ಚೇತನಗಳಲ್ಲಿ ಅದಿದ್ದರೂ, ಅದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿದ್ದಾಗ ಪ್ರತಿಭೆ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ಕವಿತೆಯ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಕಾವ್ಯಸಿದ್ಧಿಗೆ ಅದು ಅತ್ಯಂತ ಅವಶ್ಯಕ. ಅದನ್ನು ನನಗೆ ನೀಡು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಗೌರಿಯನ್ನು ಬೇಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಾತರ್ಭಾಗವಿ ದುಗ್ಧಸಾಗರತನೂಜಾತೇ ಮದೀಯಾಂ ಗಿರಂ
ಪುಂಡ್ರೇಕ್ಷೂದ್ಧತಸಾರವದ್ರಸರುರೀಮಾಧುರ್ಯಧುರ್ಯಾಂ ಕುರು |
ಕಾವ್ಯಂ ಪೂರಯ ಶಂಖಪಾಣದಯಿತೇ ಧ್ವನ್ಯುಂಭತೈರ್ಭೂಷಣೈಃ
ವಾಚಿ ಪ್ರೇರಯ ಕೋಮಲತ್ವಮತುಲಂ ರಾತ್ರೀಶ್ವರಸ್ಯಾನುಜೇ ||9||

“ತಾಯಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಪಾಲ್ಗಡಲಿನ ಕುವರಿ, ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕಬ್ಬಿನ ಸಾರವತ್ತಾದ ರಸದ ಸಿಹಿಯಿಂದ ತುಂಬಿರುವಂತೆ ಮಾಡು, ಶಂಖವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪ್ರಿಯೆ, ನನ್ನ ಕಾವ್ಯವನ್ನು ಧ್ವನಿಪೂರ್ಣವಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ತುಂಬು. ಚಂದ್ರನ ತಂಗಿ, ನನ್ನ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೃದುತ್ವ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡು.”

ಇದು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ. ಭಾರ್ಗವಿ ಎಂಬುದು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಒಂದು ಹೆಸರು. ಅವಳು ಸಮುದ್ರಮಥನದ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದಳು ಎಂದು ಪುರಾಣ ಕಥೆ. ಮಾತಿಗೆ ಕಬ್ಬಿನ ರಸದ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ಅವಳೇ ಸರಿ. ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ಶಂಖ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಗಂಭೀರಧ್ವನಿಯನ್ನು ಹೊಮ್ಮಿಸುತ್ತದೆ. ಆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಪತ್ನಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಧ್ವನಿ ಮತ್ತಾದ ಅಲಂಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾವ್ಯಕ್ಕೆ ನೀಡುವುದೂ ಉಚಿತ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಚಂದ್ರನ ಸೋದರಿ. ಇಬ್ಬರೂ ಸಮುದ್ರಮಥನದ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ

ಹುಟ್ಟಿಸಿದರಿಂದ ಸೋದರತ್ವ ಮೃದುವಾದ ಕಿರಣಗಳ ಚಂದ್ರನ ಸೋದರಿ
ಮಾತಿಗೆ ಕೋಮಲತ್ವವನ್ನು ಕೊಡುವುದರಲ್ಲೂ ಡಿಚಿತ್ಯವಿದೆ. ಹೀಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
ಮುಂದೆ ಬೇಡಿಕೆಗಳನ್ನು ಇಡಲಾಗಿದೆ.

ಮಹೀಧ್ರಜಾತನೂಜ ತೇ ಪದಂ ನಮಾಮಿ ಸರ್ವದಾ
ಪದಾಖ್ಯಶಾಸ್ತ್ರಮವ್ಯಯಂ ಪ್ರವರ್ತಿತಂ ಭುವಿ ತ್ವಯಾ |
ಪ್ರದೇಹಿ ಮೇ ವಿಶುದ್ಧತಾಂ ವಚಸ್ಸು ಕೃತ್ತಿಕಾಸುತ
ಪ್ರಯತ್ನಮಾಚರಾಮಿ ತೇ ದಯಾಂ ಶ್ರಿತೋಽದ್ಯ ಗುಂಘನೇ ||10||

“ಪಾರ್ವತಿಯ ಮಗ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ, ನಿನ್ನ ಅಡಿಗಳಿಗೆ ನಮನಗಳನ್ನು
ಅರ್ಪಿಸುತ್ತೇನೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರವು ನಿನ್ನಿಂದ
ನಿರ್ಮಿತವಾಯಿತು. ಕಾರ್ತಿಕೇಯನೇ, ನನ್ನ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನು
ತಂದಿದು. ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಆಶ್ರಯಿಸಿ ನಾನು ಪದ್ಯರಚನೆಗೆ ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು
ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.”

ಮಹೀಧ್ರ ಎಂದರೆ ಬೆಟ್ಟ, ಮಹೀಧ್ರಜಾ ಎಂದರೆ ಬೆಟ್ಟದ ಮಗಳು
ಪಾರ್ವತಿ, ಅವಳ ತನೂಜ ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ. ಅವನು ಶರ್ವವರ್ಮ ಎಂಬ
ಪಂಡಿತನಿಗೆ ವ್ಯಾಕರಣಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಕಥೆ
ಕಥಾಸರಿತ್ಸಾಗರದಲ್ಲಿದೆ. ಈ ವ್ಯಾಕರಣಕ್ಕೆ ಕೌಮಾರ ಅಥವಾ ಕಾಲಾಪ ಎಂಬ
ಹೆಸರಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶರ್ವವರ್ಮನು ಸಾತವಾಹನ ಎಂಬ ರಾಜನಿಗೆ
ಸುಲಭವಾಗಿ ಸಂಸ್ಕೃತವ್ಯಾಕರಣವನ್ನು ಕಲಿಸಿದನಂತೆ, ಕುಮಾರಸ್ವಾಮಿ
ವ್ಯಾಕರಣ ಪ್ರವರ್ತಕನಾಗಿ ಶಬ್ದಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸಲಿ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲಾಗಿದೆ. ಕಾರ್ತಿಕೇಯನ ಅನುಗ್ರಹವನ್ನು ಪಡೆದು ಶುದ್ಧ
ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸುವ ಸಂಕಲ್ಪ ಇಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತವಾಗಿದೆ.

ವಿದ್ಯಾಸರಣಿ:

ವಿದ್ಯಾನವದ್ಯಾ ಯದಿ ತೇಽಸ್ತಿ ಹೃದ್ಯಾ
 ದೇಶಾನ್ ಸಮಸ್ತಾನ್ ಸ್ವಗೃಹಾಣಿ ವಿದ್ಧಿ |
 ಬಂಧುಃ ಸಖಾ ಶಿಷ್ಯ ಇತಿ ಸ್ವಯಂ ತ್ವಾಮ್
 ಉಪೇತ್ಯ ಲೋಕಾಃ ಪರಿಪೂಜಯಂತಿ

||11||

ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ನಿರ್ದೋಷವೂ ಹೃದಯಂಗಮವೂ ಆದ ವಿದ್ಯೆ ಇದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳೂ ನಿನ್ನ ಮನೆಗಳೇ ಎಂದು ತಿಳಿದುಕೋ. ಆಗ ಜನರು ತಾವೇ ನಿನ್ನ ಬಂಧು, ಗೆಳೆಯ, ಶಿಷ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಂಡು ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಯಾವುದೇ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ವಿದ್ಯೆ ಯಾವನಲ್ಲಿ ಇದೆಯೋ ಅವನಿಗೆ ಎಲ್ಲ ದೇಶಗಳಲ್ಲೂ ಮನ್ನಣೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಯಾವ ದೇಶಕ್ಕೆ ಹೋದರೂ ಅದು ಅಂಥ ವಿದ್ಯಾವಂತನ ಸ್ವಗೃಹದಂತೆ ಆಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಅವನ ಅಭಿಮಾನಿಗಳು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಾರೆ. ಅವರೇ ಬಂದು ನಾನು ನಿಮ್ಮ ಬಂಧು, ಮಿತ್ರ, ಶಿಷ್ಯ ಎಂದು ಹೇಳಿ ತಾವೇ ಪರಿಚಯಿಸಿಕೊಂಡು ಗೌರವಿಸುತ್ತಾರೆ. “ವಿದ್ವಾನ್ ಸರ್ವತ್ರ ಪೂಜ್ಯತೇ” ಎಂಬುದು ಸತ್ಯ. ಆದ್ದರಿಂದ ನಿರವಧ್ಯವಾದ, ಎಂದರೆ ದೋಷರಹಿತವಾದ ವಿದ್ಯೆಯನ್ನು ಗಳಿಸಬೇಕು.

ಬುದ್ಧಿಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ವೃದ್ಧಿಂ ವಿತ್ತಸಮೃದ್ಧಿಂ ಚ ಚಿಂತನಾಶುದ್ಧಿಮ್ |

ವಿದ್ಯಾಗಂಗಾನದ್ಯಾಂ ಸ್ನಾನಾತ್ ಪ್ರಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ಸಕಲಃ ||12||

ವಿದ್ಯೆಯೆಂಬ ಗಂಗಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನೂ ವೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಹಣದ ಸಮೃದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಿಯನ್ನೂ ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.